

M.A. Dharmasastra 4th Semester Question Bank

Paper name :आधुनिकहिन्दुविधिः

Paper code :MADSC 401

प्रनिम्नलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः ----- 1 mark

Unit- I

- 1) आधुनिकहिन्दुविधिशब्दस्य कोऽर्थः ?
- 2) का हिन्दुविधिः ?
- 3) आधुनिकहिन्दुविधेः मुख्यविषयाः कति सन्ति?
- 4) हिन्दुधर्मस्य मूलग्रन्थः कः ?
- 5) विधीनां कति मुख्यविषयाः सन्ति?
- 6) विधीनां विशिष्टगुणौ लिखतः ।
- 7) बौद्धानां हिन्दुत्वमस्ति न वा?
- आधुनिकहिन्दुत्तराधिकारविधिः कदा प्राचलत् ?
- आधुनिकहिन्दुविवाहविधिः कदा प्राचलत् ?
- 10)आधुनिकहिन्दुदत्तकविधिः कदा प्राचलत् ?
- 11) भारतस्य स्वाधीनताप्राप्तेरनन्तरं लोकसभायां कति विधयः अनुमोदिताः ?
- 12)'विवाह' इति शब्दः कथं निष्पद्यते?
- 13)अष्टविधाः विवाहाः के सन्ति?
- 14)के धर्म्यविवाहाः ?
- 15)के अधर्म्यविवाहाः ?

Unit- II

- 16)हिन्दुविवाहविधेः कति धाराः सन्ति?
- 17)हिन्दुशब्देन के जनाः गृह्यन्ते?
- 1→के उत्तराधिकारिणः कथ्यन्ते?
- 1→सपिण्डपदस्य कोऽर्थः ?
- 20)कदा बाल्यविवाहस्य निराकरणं जायते?
- 21)विवाहस्य कति उद्देश्याः सन्ति? लिखत ।

- 22)को नाम दायविभागः ?
23)दायपदेन किं बोध्यते?
24)के दायदाः ?
25)प्राचीनकाले दायभागस्य कति धारा आसीत्?

Unit-III

- 26)हिन्दू उत्तराधिकारविधौ कति धाराः सन्ति?
27)के पूर्णरक्तजाः ?
28)के अर्धरक्तजाः ?
29)कम्नेट इति पदस्य कोऽर्थः ?
30)अम्नेट इति पदस्य कोऽर्थः ?
31)के आत्मबान्धवः ?
32)किन्नाम उत्तराधिकारिस्त्वम्?
33)प्रथम-द्वितीयश्रेणीदायानामभावे कः अधिकारं लभते?
34)प्रथमश्रेणीदायादाः कतिप्रकारकाः सन्ति?
35)द्वितीयश्रेणीदायादाः कतिप्रकारकाः सन्ति?
36)दत्तकपुत्रः कस्य धने अधिकारं लभते?

Unit-IV

- 37)'पुत्रः' इति शब्दस्य व्युत्पत्तिः कः ?
38)मनुना कतिविधाः पुत्राः परिकल्पिताः ?
39)याज्ञवल्क्येन कतिविधाः पुत्राः कल्पिताः ?
40)विष्णुना कतिविधाः पुत्राः कल्पिताः ?
41)दत्तकस्य सम्यक्त्याधिकारे कः परिवर्तनः भवति?
42)कः आचारः ?
43)का प्रथा?
44)कः प्राप्तवयस्कः ?
45)कः अप्राप्तवयस्कः ?
46)भरणपोषणशब्देन किं बोध्यते?

Unit-IV

- 47)हिन्दुदत्तकविधिः कदा प्राचलत् ?

4) सर्वप्रथमं केन मठस्य स्थापना कृता?

4) मठः सामान्यतः केषां निवासस्थलरूपेण परिकल्पितः ?

50) मठः साधारणतः कतिप्रकारः दृश्यते?

प्र. संक्षिप्तटिप्पणी प्रदेया---

6 marks

Unit- I

- 1) आधुनिकहिन्दुविधेरुत्पत्तिः क्रमविकासश्च।
- 2) आधुनिकहिन्दुविधेः शाखाः।
- 3) विधिः
- 4) स्वाधीनतापूर्वकालिकविधयः
- 5) स्वाधीनतापरवर्तिकालीनविधयः

Unit- II

- 6) बहुविवाहे दण्डव्यवस्था।
- 7) अवैधविवाहः
- 8) प्रतिलोमजाः
- 9) कासु सम्पत्तिषु हिन्दुराधिकारविधिः नोपयुज्यते?

Unit- III

- 10) सन्तानानामभिरक्षणम्
- 11) प्रथमश्रेणीदायादः
- 12) द्वितीयश्रेणीदायादः
- 13) समोत्रपिण्डा-असमोत्रपिण्डानां मध्ये उत्तराधिकारक्रमः
- 14) हिन्दुनारीणामुत्तराधिकारक्रमनिरूपणम्।

Unit- IV

- 15) दत्तकग्रहणस्य फलम्।
- 16) हिन्दुपुरुषस्य दत्तकग्रहणक्षमता।
- 17) पुत्रः
- 18) हिन्दुदत्तकविधेः प्रयोगः

Unit- V

1) मठः

20) मन्दिरम्

प्र. संक्षिप्तमुत्तरं प्रदेयम्---

10 marks

Unit- I

- 1) आधुनिकहिन्दुविधेरुत्पत्तिः क्रमविकासश्च प्रदर्शयत।
- 2) आधुनिकहिन्दुविधेः स्वरूपमुपस्थापयत।
- 3) हिन्दुविधौ नारीणां स्थानं विषये लिखत।
- 4) आधुनिकहिन्दुविधेः प्रचलनकालविषये लिख।
- 5) स्वाधीनतापूर्वकालिकविधयः विषये संक्षिप्तरूपेण लिख।
- 6) प्राचीनकालिकविवाहविषये समासेन लिखत।

Unit- II

- 7) विवाहस्योद्देश्यमिति विषये लिखत।
- हिन्दुविवाहविधेर्धाराविषये समासेन लिखत।
- हिन्दुविवाहविधौ विवाहविच्छेदमालोचयत।

Unit- III

- 10) प्राचीनाधुनिकविवाहविध्योः सन्तुलनविषये लिखत।
- 11) हिन्दूत्तराधिकारविधिर्विषये समासेन लिखत।
- 12) हिन्दूत्तराधिकारविधेर्धाराः तथा विधेः प्रयोगः प्राधान्यं च लिख।
- 13) के हिन्दव इति कथ्यन्ते ? हिन्दुविधिर्मूलधारां प्रतिपादयत।

Unit- IV

- 14) प्राचीनाधुनिकोत्तराधिकारविध्योः पार्थक्यं प्रदेया।
- 15) हिन्दुनारीणामुत्तराधिकारनिरूपणविषये साधारणनियमाः लिख।
- 16) टिप्पणीं प्रदेया- भार्याया भरणपोषणम्।
- 17) टिप्पणीं प्रदेया- हिन्दुदत्तकविधेः धारा।

Unit- V

- 1) आश्रितानां संज्ञानिरूपणं कुरु।
- 1) हिन्दुदेवोत्तरविधिर्विषये समासेन लिखत।

20)मठस्य विषये एका टीका प्रस्तूयताम्।

M.A. Dharmasastra 4th Semester, Question Bank, 2026

Paper name :कालसत्तानिर्णयः तिथिसामान्यनिर्णयः च

Paper code :MADSC 402

A. प्रनिम्नलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः ----- 1 mark

Unit –I

1. कालः कतिविधः ?
2. वत्सरस्य भेदान् लिख ।
3. कः सौरवत्सरः ?
4. कः चान्द्रवत्सरः ?
5. कः सावनवत्सरः ?
6. कः नाक्षरवत्सरः ?
7. कः बार्हस्पत्यवत्सरः ?
8. बार्हस्पत्यवत्सरः कति ?
9. सौरवत्सरः कति दिनात्मकः ?
10. चान्द्रवत्सरः कति दिनात्मकः ?
11. सावनवत्सरः कति दिनात्मकः ?
12. पक्षः कतिविधः ?
13. एकपक्षे कति संख्यकाः तिथयः सन्ति ?
14. नाक्षरवत्सरः कति दिनात्मकः ?
15. मलमासः कति दिनात्मकः ?
16. का शुद्धा तिथिः ?
17. राशि कतिविधा ?
18. अयनम् कतिविधम् ?
19. किम् उत्तरायनम् ?
20. किम् दक्षिणायनम् ?
21. कर्मादौ संकल्पे कस्य वत्सरस्य स्मर्तव्यः ?
22. ऋतुः कतिविधः ?
23. कः सौरर्तुः ?
24. कः चान्द्रर्तुः ?
25. मासः कतिविधः ?
26. पक्षः कतिविधः ?
27. कः शुक्लपक्षः ?
28. कः कृष्णपक्षः ?
29. कः दिवसः ?
30. मलमासः कतिविधः ?
31. कः अधिकमासः ?
32. कः क्षयमासः ?

Unit – II

33. तृतीयातिथेः कः अधिपतिः ?
34. चतुर्थीतिथेः कः अधिपतिः ?
35. पञ्चमीतिथेः कः अधिपतिः ?

36. सप्तमीतिथेः कः अधिपतिः ?

Unit – III

37. अशोकाष्टमी कस्मिन् मासे कर्तव्यम्?

38. अशोकाष्टमीतिथौ कस्यां नद्यां स्नानं कर्तव्यम्?

39. अशोकाष्टमी कदा पाल्यते?

40. महाष्टमी कदा पाल्यते?

41. गोष्ठाष्टमी कदा पाल्यते?

42. दुर्वाष्टमी कदा पाल्यते?

43. राधाष्टमी कदा पाल्यते?

Unit – IV

44. रामनवमी कदा पाल्यते?

45. वासन्तिकनवरात्रम् कदा पाल्यते?

46. अपराजितादशमी कदा पाल्यते?

47. सीतानवमी इत्यस्य अपरं नाम लिख ।

48. सीतानवमी कदा पालनं भवति?

B. B. संक्षिप्तपिपणीप्रदेया-(द्वयोः)

6 marks

Unit –I

1. वत्सरः

2. अयनम्

3. ऋतुः

4. पक्षः

5. मासः

6. मलमासः

7. क्षयमासः

8. कालस्य भेदः

9. माधवाचार्यः

Unit - II

10. तृतीयातिथिः

11. चतुर्थीतिथिः

Unit - III

12. अशोकाष्टमी

13. राधाष्टमी

14. दुर्वाष्टमी

15. गोपाष्टमी

Unit - IV

16. सीतानवमी

17. विजयादशमी

18. वासन्तिकनवरात्रम्

C. संक्षिप्तमुत्तरं प्रदेयम्---

10 marks

Unit -I

1. कालस्य भेदस्योपरि चर्चा कार्या ।
2. मलमासस्य स्वरूपं विलिख्य तत्र वज्यावर्ज्यं विचारयत ।
3. कालस्य षोढाभेदान् निर्दिश्य अद्धानामुपयोगं प्रतिपादयत ।
4. कालमाधवग्रन्थोपरि समासेन चर्चा कार्या ।

Unit -II

5. तिथेः स्वरूपं प्रदर्श्य तद्भेदान् प्रतिपादयत ।
6. प्रतिपदि दानव्रतानि विशदयत ।
7. तृतीया-चतुर्थीतिथयोः सामान्यनिर्णयं कुरु ।
8. पञ्चमी-सप्तमीतिथयोः सामान्यनिर्णयं कुरु ।

Unit -III

9. जन्माष्टमीविषये समासेन लिखत ।
10. अष्टमीतिथिसामान्यनिर्णयं कृत्वा अशोकाष्टमीविषये समासेन लिखत ।
11. टिप्पणी प्रदेया - राधाष्टमी, गोपाष्टमी ।

Unit -IV

12. रामनवमीव्रतस्य कालनिर्णयं कुरुत ।
13. टिप्पणी प्रदेया -सीतानवमी, विजयादशमी ।
14. नवरात्रपद्धतिविषये समासेन लिखत ।

M.A. Dharmasastra 4th Semester

Question Bank, 2026

Paper name : दायभागः

Paper code : MADSC 403

A. निम्नलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः ----- 1 mark

Unit -I

- 1) दायभागइति ग्रन्थस्य कः रचकः ?
- 2) दायभागइति ग्रन्थे कति अध्यायाः सन्ति ?
- 3) दायभागइति ग्रन्थस्य एक-टीकायाः नाम लिख ।
- 4) जीमूतवाहनस्य दायभागस्योपरि कः टीकारचनमकरोत् ?
- 5) जीमूतवाहनस्य कः प्रथमलेखः ?
- 6) कति संख्यकानि विवादपदानि ?
- 7) दायविभागः धर्मशास्त्रस्य कस्य मूलविषयस्य अन्तर्गतः ?
- 8) को नाम दायविभागः ?
- 9) दायः कतिविधः ? लिख ।
- 10) दायपदस्य कोऽर्थः ?
- 11) दायभाग इति ग्रन्थेपितृधनविभागस्य कालद्वयं प्रतिपादितम् – आम न वा इति लिख ।
- 12) जीमूतवाहनेन पितृधनविभागस्य कति संख्यकः कालः प्रतिपादितः ?
- 13) दायशब्दे ददातेः किं स्थानम्?
- 14) दायविभागस्य विभक्तावचवत्वानंगीकारे को हेतुः ?

Unit II

- 15) दायभागइति ग्रन्थे पितामहधने कति पितुरंशं स्वीकृतम् ?
- 16) ग्रन्थकर्त्रपेक्षया किं स्वत्वकारणं पितृधने?
- 17) जीमूतवाहनेन पुत्रार्जितधने कति पितुरंशं स्वीकृतम् ?

Unit III

- 18) मनुमते कतिविधम् स्त्रीधनम् ?
- 19) किन्नाम स्त्रीधनम् ?
- 20) किन्नाम रिक्थम् ?
- 21) आधुनिकहिन्दुविधिशास्त्रे कतिविधं स्त्रीधनं कल्पितम् ?

22) अप्रजास्त्रीधने कस्य अधिकारोऽस्ति?

Unit IV

23) कः नरकात् त्रायते पितरम् ?

24) किन्नाम नरकात् त्रायते पितरम् ?

25) औरसत्वेऽपि द्वयोः अनधिकारिणः नाम लिख ।

Unit V

26) किमर्थं पितुरनिवृत्तिहेतवः के?

27) याज्ञवल्क्यवचनेन माण्यादीनां कः प्रभुः ?

28) पोष्यवर्गं भरणं पीडनं च कस्य फलस्य साधनम्?

B. संक्षिप्तटिप्पणीप्रदेया-(द्वयोः)

6 marks

Unit -I

1) दायभागः ।

2) दायलक्षणम्।

3) स्वत्वविचारम् ।

4) ज्येष्ठोद्धारः ।

5) व्यवहारभागः ।

6) विभागलक्षणम्।

7) विवादपदानि ।

8) पितृधनविभागकालः ।

9) जीमूतवाहनः ।

Unit -II

10) पितामहधनविभागकालः ।

11) पितामहधने पितुर्भागः ।

12) पुत्रार्जिते धने पितुरंशः ।

Unit -III

13) सवर्णभ्रातृणां विभागप्रकारः ।

14) भ्रातृकर्तृकविभागः ।

15) स्त्रीधनम्।

16) स्त्रीधनविभागक्रमः ।

Unit -IV

17) विभागानधिकारिणः ।

18) विद्याधनम् ।

Unit -V

19) विभाज्यानि ।

20) अविभाज्यानि ।

21) विभागानन्तरजातोविभागः ।

22) विभागानन्तरगतविभागः ।

प्र. संक्षिप्तमुत्तरं प्रदेयम्---

10 marks

Unit -I

- 1) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थोपरि एका चर्चा कार्या ।
- 2) दायपदस्य कोऽर्थः ? दायभागस्योपरि एका चर्चा कार्या ।
- 3) धर्मशास्त्रस्यान्तर्गत-व्यवहारभागविषये समासेन लिख्यताम् ।
- 4) आचार्यजीमूतवाहनस्योपरि एका चर्चा कार्या ।

5) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थस्य प्रथमाध्यायस्य मूलविषयोपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम् ।
Unit -II

- 6) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थस्य द्वितीयाध्यायस्य मूलविषयोपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम् ।
- 7) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थे प्राप्ते पितामहधनविभागकालः इति विषयोपरि एका चर्चा कार्या ।

Unit -III

- 8) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थस्य तृतीयाध्यायस्य मूलविषयोपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम् ।
- 9) स्वग्रन्थमधिकृत्य स्त्रीधनस्वरूपविषये लिख्यताम् ।
- 10) स्वग्रन्थमधिकृत्य सप्रजस्त्रीधनविभागविषये लिख्यताम् ।
- 11) अप्रजः स्त्रीधनाधिकारिणः—इति विषयमधिकृत्य एका टिप्पणी प्रदेया ।

Unit -IV

- 12) स्वग्रन्थमधिकृत्य विभाज्यमविभाज्यधनविषये लिख्यताम् ।
- 13) स्वग्रन्थमधिकृत्य विद्याधनविषये लिख्यताम् ।

Unit -V

- 14) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थस्य सप्तमाध्यायस्य मूलविषयोपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम् ।
- 15) जीमूतवाहनकृत-दायभागग्रन्थस्य अष्टमाध्यायस्य मूलविषयोपरि एको निबन्धः प्रस्तूयताम् ।
- 16) स्वग्रन्थमधिकृत्य विभागानन्तरजातोविभागः इति विषयमधिकृत्य एका टिप्पणी प्रदेया ।
- 17) स्वग्रन्थमधिकृत्य विभागानन्तरगतविभागः इति विषयमधिकृत्य एका टिप्पणी प्रदेया ।